

УДК 378.147:[351.743:796](477)(045)
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-2.26>

О. В. Хацаюк

заслужений тренер України, суддя НК із боротьби самбо,
заступник начальника кафедри фізичної підготовки та спорту
Національної академії Національної гвардії України

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ ЗАСОБАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті на підставі проведеного теоретико-методологічного аналізу визначено сутність готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. Внаслідок моніторингу науково-методичної та спеціальної літератури, власного досвіду військової служби у підрозділах спеціального призначення, тривалого педагогічного досвіду встановлено, що високий рівень спеціальної фізичної підготовленості військово-службовців надійно забезпечує виконання ними завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності. Тому важливою є підготовка майбутніх офіцерів Національної гвардії України (НГУ), які в подальшому будуть проводити підготовку підлеглого особового складу до виконання завдань, покладених на НГУ. Використання новітніх педагогічних технологій, методик із сучасними технічними засобами навчання під час практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки та інших форм фізичної підготовки з курсантами НАНГУ під час їх професійного становлення забезпечить набуття ними необхідного рівня готовності до виконання завдань за призначенням.

Враховуючи результати наукових досліджень провідних фахівців цього напрямку, можливою видається модернізація програми навчання майбутніх офіцерів НГУ зі «Спеціальної фізичної підготовки». Проведений аналіз трактування понять «готовність особистості до професійної діяльності» та «готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням» дав змогу сформулювати визначення терміна «готовність майбутнього офіцера НГУ до виконання завдань за призначенням». Крім того, визначено структуру готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням, яка містить такі компоненти: мотиваційний, базовий, функціональний, прикладний, стресостійкий. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі передбачають визначення підходів, принципів, форм, методів та засобів (технічних засобів навчання), які доцільно застосувати під час практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки в системі професійної освіти, для формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням з огляду на бойовий досвід.

Ключові слова: *готовність, функціональна готовність, майбутні офіцери, завдання за призначенням, спеціальна фізична підготовка, службово-бойова діяльність, бойова підготовка, Національна гвардія України.*

Постановка проблеми. Нестабільна політична ситуація в державі, військова агресія зі сторони Російської федерації, «гібридна війна» на сході України та інші суспільні негаразди впливають на процеси, які відбуваються в оборонному секторі України. Нині в Україні відбувається інтеграція до європейського співтовариства. Не омине євроінтеграція і систему МВС України, до складу якої входить Національна гвардія України.

Національна гвардія України (НГУ) є військовим формуванням із правоохоронними функціями, яке входить до системи Міністерства внутрішніх справ України, і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії

з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [1].

Забезпечення вищевикладеного вимагає від військовослужбовців НГУ високої професійної підготовленості (компетентностей), адже завдання, які вони виконують, забезпечують мир та спокій в Україні і нерідко вирішуються в екстремальних умовах.

Необхідний рівень професійної підготовленості військовослужбовців НГУ забезпечується у процесі бойової підготовки. Бойова підготовка – це система заходів, які плануються, організовуються і проводяться з метою навчання та виховання особового складу окремих категорій військовос-

лужбовців, підготовки і злагодження підрозділів, частин, з'єднань, органів управління (штабів) веденню бойових дій та виконанню інших завдань за призначенням, а також підтримання встановленої бойової готовності [2, с. 29–35].

Завдання за призначенням для вище зазначеної силової структури визначені Законом України «Про Національну гвардію» [1, ст. 12] і забезпечуються виконанням таких завдань та функцій (обов'язків):

1) забезпечувати захист та охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань;

2) брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів;

3) вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень;

4) забезпечувати охорону об'єктів, що охороняються Національною гвардією України;

5) забезпечувати пропускний режим на об'єктах, що охороняються Національною гвардією України;

6) забезпечувати охорону спеціальних вантажів, у тому числі ядерних матеріалів, під час їх перевезення територією України;

7) забезпечувати охорону органів державної влади, здійснення заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб, а також брати участь в охороні громадського порядку під час офіційних візитів та інших заходів за участю посадових осіб України та іноземних держав, щодо яких здійснюється державна охорона на території України;

8) вживати заходів щодо припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;

9) брати участь в антитерористичних операціях;

10) вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів;

11) надавати допомогу в ліквідації наслідків природних, техногенних, екологічних катастроф;

12) брати участь у заходах, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також у заходах щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

13) брати участь у міжнародному співробітництві, міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою

України, у порядку і на умовах, визначених законами України;

14) брати участь у відновленні конституційного правопорядку, порушеного під час спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, а також у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порушеної в результаті здійснення протиправних дій, у тому числі на підґрунті міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів;

15) підтримувати або відновлювати правопорядок у районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

16) розблоковувати або припиняти протиправні дії у разі захоплення важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

17) протидіяти масовим заворушенням;

18) формувати в особливий період військові частини і підрозділи та обороняти важливі державні об'єкти, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, спеціальні вантажі, у тому числі ядерні матеріали, під час їх перевезення територією України;

19) вести воєнні (бойові) дії в разі збройного конфлікту чи загрози нападу на Україну;

20) виконувати завдання територіальної оборони;

21) виконувати заходи правового режиму воєнного стану;

22) брати участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також у ліквідації їх наслідків в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань.

З огляду на вищезазначене прослідковується важливість саме спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців НГУ, адже без достатнього рівня сформованості необхідних військово-прикладних навичок неможливо забезпечити виконання завдань за призначенням, покладених на НГУ, що, своєю чергою, підкреслює актуальність обраного напрямку дослідження.

Мета бойової підготовки полягає в набутті військовослужбовцями знань, умінь і навичок, які необхідні для вирішення завдань бойової і мобілізаційної готовності, а також здійснення підготовки та злагодження підрозділів і частин для успішного виконання завдань щодо бойового призначення в найскладнішій обстановці сучасного військового бою [3]. Варто зазначити, що процес бойової підготовки військовослужбовців НГУ та інших військових формувань України забезпечується

з урахуванням, насамперед, бойового досвіду, основних дидактичних принципів навчання та вимог нормативно-правових актів України. Тому пошук сучасних педагогічних технологій та методик підготовки військовослужбовців з огляду на вищезазначене є пріоритетним напрямом наукових досліджень.

Не менш важливою є організація різнопланової та ефективної підготовки майбутніх офіцерів НГУ, які в подальшому, відповідно до своїх посадових обов'язків, будуть навчати військовій справі підлеглий особовий склад. Система професійної підготовки в НГУ передбачає опанування військовослужбовцями різних предметів бойової та спеціальної підготовки, основу яких становлять: фізична підготовка, вогнева підготовка та тактична підготовка. Відповідно до «Інструкції з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України» (надалі «Інструкції») фізична підготовка має забезпечувати необхідний рівень готовності військовослужбовців НГУ до виконання завдань за призначенням [4, с. 5]. Крім цього, фізична підготовка проводиться з урахуванням особливостей службово-бойової діяльності (СБД) військових частин НГУ і має спеціальну спрямованість [4, с. 5]. Тому у військових частинах та вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) вона має назву «Спеціальна фізична підготовка». Важливим є і той факт, що у військових частинах НГУ навчально-тренувальні заняття зі спеціальної фізичної підготовки (СФП), проведення інших форм фізичної підготовки забезпечуються безпосередньо командирами підрозділів, а також начальником фізичної підготовки і спорту, який, крім цього, надає командирам всіх ланок методичну допомогу за фахом. Відповідно до вищевикладеного, прослідковується важливість методичної підготовленості командирів підрозділів із фізичної та спеціальної фізичної підготовки в організації різних форм фізичної підготовки [5; 6].

Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації осіб офіцерського складу для Національної гвардії України проводиться згідно із законодавством України у вищих військових навчальних закладах Національної гвардії України [1 (ст. 10)]: Національна академія Національної гвардії України (НАНГУ), Київський факультет Національної академії Національної гвардії України (КФ НАНГУ).

Сучасний етап реформування вищих військових навчальних закладів освіти до стандартів НАТО передбачає внесення змін до програм професійної підготовки майбутніх офіцерів, зокрема програми спеціальної фізичної підготовки, що в подальшому забезпечить якісне виконання ними завдань за призначенням. Варто також зауважити, що система спеціальної фізичної підготовки у країнах блоку НАТО неповною мірою забезпе-

чує реалізацію на практиці основних дидактичних принципів, що нерідко під час практичних занять призводить до травмувань особового складу.

Використання новітніх педагогічних технологій, методик із сучасними технічними засобами навчання під час практичних занять зі СФП та інших форм фізичної підготовки з курсантами НАНГУ під час їх професійного становлення забезпечує набуття ними необхідного рівня готовності до виконання завдань за призначенням та є актуальним напрямом наукових досліджень.

Дослідження виконано відповідно до: плану науково-дослідної роботи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка за темою «Професійно-особистісне становлення майбутнього фахівця у вищій школі в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору» (номер державної реєстрації 0117U004242); зведеного плану НДР і ДКР (РК) Українського інституту науково-технічної і економічної інформації (шифр «Модель-РБ», номер державної реєстрації 0108U007536) та планів науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт кафедри фізичної підготовки та спорту НАНГУ (2017–2019 р.р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проведений аналіз науково-методичної літератури в напрямі удосконалення рівня професійної підготовленості майбутніх офіцерів НГУ засобами СФП із акцентованим впливом сучасних педагогічних технологій, результати попередніх науково-дослідних робіт [7] цієї спрямованості, власний бойовий та педагогічний досвід викладання дисципліни «СФП», досвід виступу на змаганнях різних рівнів зі службово-прикладних видів спорту, досвід підготовки збірних команд НГУ з рукопашного бою, боротьби самбо, військово-спортивних багатоборств, універсального бою та інших команд до всеукраїнськи і міжнародних змагань підтверджують необхідність постійного удосконалення процесу формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів НГУ та інших військових формувань України.

Під час моніторингу науково-методичної та спеціальної літератури нашу увагу привернули роботи І.С. Азарова, О.В. Діденка, Н.В. Калинюка, А.В. Турчинова, в яких розкриваються питання формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів. На їхню думку, формування вищезазначеної компетентності відбувається завдяки низці педагогічних умов (забезпечення позитивної мотивації майбутніх офіцерів до набуття здоров'язбережувальної компетентності; доповнення змісту навчальних дисциплін питаннями валеологічної спрямованості; використання інтерактивних форм і методів навчання, що забезпечують формування у курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) цінніс-

ного ставлення до здоров'я та ін.). На нашу думку, складники вищезазначеної компетентності є важливими для навчання та виховання сучасних офіцерських кадрів, адже рівень здоров'я індивіда напряму забезпечує його майбутню професійну підготовленість і певним чином впливає на виконання ним завдань за призначенням.

Цікавими та унікальними, на нашу думку, є навчальні посібники авторів О.В. Хацаюка [9], О.А. Гаркавого, К.В. Ананченка та ін. [9], В.О. Артем'єва, О.А. Яреценка та інш. [10], А.В. Турчинова, Ю.К. Белошенка та ін. [11], Р.І. Любича, С.Я. Гунбіної та ін. [12]. Ці навчальні посібники деталізують зміст проходження навчальної дисципліни «СФП», яка забезпечує в майбутніх офіцерів НГУ розвиток необхідного рівня фізичної підготовленості до виконання завдань за призначенням.

Задля підтвердження існування чи відсутності науково-педагогічної проблеми проведено аналіз положень наукової новизни дисертаційних робіт за напрямом дослідження (табл. 1).

За результатами аналізу дисертаційних робіт виявлено відсутність наукових праць, присвячених вирішенню практичної проблеми формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. Розроблені представниками військових формувань України (Ю.В. Вареньгою, І.П. Закорком, В.М. Кирпенком, В.М. Монастирським, С.В. Палевичем та іншими науковцями) педагогічні моделі забезпечують розвиток та вдосконалення основних фізичних якостей військовослужбовців, дотично та поверхнево торкаються питань спеціальної фізичної

підготовленості майбутніх офіцерів різних силових структур України та не враховують специфіки службово-бойової діяльності Національної гвардії України, що, своєю чергою, потребує подальших наукових досліджень з урахуванням наявного бойового досвіду, отриманого в зоні ООС (АТО).

Крім цього, в роботах представників військових формувань України (С.В. Романчук, О.М. Ольховий, Ю.А. Бородін та ін.) розкриваються актуальні питання формування необхідних військово-професійних навичок та розвитку спеціальних (основних) фізичних якостей майбутніх офіцерів на різних етапах навчання у ВВНЗ. Відповідно до результатів, отриманих під час досліджень вищезазначених фахівців, можливою є модернізація програм навчання майбутніх офіцерів НГУ зі «СФП».

Важливим є і той факт, що під час проходження дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» [30], розділ 3 «Заходи фізичного впливу» майбутніми офіцерами НГУ відпрацьовуються навчальні питання, які передбачають вивчення та вдосконалення техніки службово-прикладного рукопашного бою.

На думку К.В. Ананченка, С.А. Антоненка, Б.А. Максимчука, Д.О. Миргород, О.А. Моргунова, І.С. Овчарука, О.А. Яреценка та ін., рукопашний бій варто диференціювати на поліцейський та армійський розділи, адже кожній групі технічних прийомів службово-прикладного РБ притаманні свої особливості їх застосування. Питанням удосконалення технічної майстерності курсантів ВВНЗ (військовослужбовців) із рукопашного бою на основі використання сучасних технічних засобів навчання присвячені роботи В.П. Бізіна

Таблиця 1

Аналіз положень наукової новизни дисертаційних робіт за напрямом дослідження

Вчений, наукова праця	Положення наукової новизни			
	Поняттєво-категоріальний апарат	Принципи, форми та методи	Педагогічні умови	Критерії, показники та рівні готовності
І.П. Закорко, 2001 [13]	+		+	
С.О. Кубіцький, 2001 [14]	+	+		+
А.Р. Лушак, 2001 [15]	+	+		
О.А. Зарічанський, 2002 [16]		+	+	
А.С. Сіцінський, 2002 [17]		+	+	
Ю.П. Сергієнко, 2005 [18]		+	+	
Ю.М. Антошків, 2006 [19]		+	+	
О.Д. Богданюк, 2007 [20]	+	+	+	+
В.Л. Уліч, 2007 [21]	+	+		+
О.А. Яреценка, 2008 [22]	+	+	+	
І.І. Маріонда, 2011 [23]	+	+	+	
О.О. Старчук, 2011 [24]	+	+		+
С.А. Божко, 2013 [25]		+	+	
С.В. Романчук, 2013 [26]	+	+	+	+
Ставицький О.М., 2015 [27]	+		+	
С.А. Мул, 2016 [28]		+	+	+
В.Д. Волошин, 2018 [29]		+	+	

[31], Д.О. Каратаєвої [32], О.А. Моргунова [33], О.В. Хацаюка [34] та ін. Педагогічні технології вищезазначених авторів дають змогу прискорити та оптимізувати навчально-тренувальний процес із дисципліни «СФП» [30], яка у всіх своїх розділах передбачає удосконалення техніки та тактики ведення рукопашної сутички з противником у різних варіативних умовах службово-бойової діяльності.

Відповідно до проведеного моніторингу з обраного напрямку дослідження виявлено відсутність наукових праць, присвячених вирішенню практичної проблеми формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення сутності та структури готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Поняття «готовність до виконання завдань за призначенням» органічно взаємопов'язане зі службово-бойовою діяльністю. Службово-бойова діяльність Національної гвардії України – загальна назва, яка відображає характер діяльності НГУ, на відміну від бойової діяльності Збройних сил [35, с. 383]. Збройні сили призначені для ведення воєнних (бойових) дій у воєнний час; у мирний час вони частиною своїх сил несуть бойове чергування, а основними силами здійснюють заходи щодо підготовки до воєнних (бойових) дій, основним змістом якої є бойова (оперативна) підготовка військ (сил).

На відміну від Збройних сил, військовослужбовці Національної гвардії України основними силами у мирний час навіть у звичайній оперативній обстановці виконують службово-бойові завдання у спосіб бойової служби у плановому, регулярному порядку і посилюють службово-бойову діяльність за надзвичайних обставин.

Розглянемо сутність та структуру готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням. Офіцер (латинське «*officiarius*») перекладається як «службовець» і визначається в довідкових матеріалах як особа командного і керівного (начальницького) складу в силових структурах та спеціальних службах різних країн світу.

Підготовка майбутніх офіцерів для потреб НГУ здійснюється з урахуванням основних функцій, покладених на підрозділи Національної гвардії України [1 (ст. 2)], а в напрямі забезпечення необхідного рівня фізичної готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» [30].

Охарактеризуємо поняття «підготовка». Цей термін, як зазначає І.В. Гавриш, взаємопов'язаний

із фаховою освітою та ґрунтується на концепції безперервного навчання, збагачує поняття готовності; підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки [36].

Професійна підготовка – це система навчання, яка забезпечує формування необхідних компетентностей, потрібних для певної діяльності, з метою здобуття певної кваліфікації за конкретною професійною спеціалізацією. Своєю чергою, успішне засвоєння майбутніми офіцерами НГУ вищезазначеної навчальної дисципліни [30] в майбутньому забезпечує оволодіння ними спеціальними компетенціями (СК) [30, с. 4–5], а саме:

- готовністю до керівництва підрозділом під час участі спеціальних операцій із знешкодження озброєних злочинців, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності (СК-1);

- готовністю до керівництва підрозділом під час встановлення, викривання та знешкодження бойового складу, положення, характеру дій, місця (району) висадки повітряних (морських) десантів, диверсійно-розвідувальних груп, незаконних воєнізованих (збройних) формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій (СК-2);

- здатністю особисто володіти спеціальним гірським спорядженням, організувати їхню правильну експлуатацію підлеглим особовим складом (СК-3);

- здатністю впевнено та вміло здійснювати стрибки з парашутом та організувати предстрибкові тренування підрозділу (СК-4);

- здатністю здійснювати заходи державної охорони органів державної влади та посадових осіб (СК-5);

- готовністю до керівництва підрозділом під час проведення розвідувальних заходів (СК-6);

- здатністю особисто володіти засобами зв'язку тактичної ланки управління (СК-7);

- здатністю впевнено та вміло орієнтуватися на місцевості в різних умовах обстановки (СК-8);

- здатністю самостійно організувати виконання завдань інженерного забезпечення в різних видах бою (СК-9).

Таким чином, поняття «готовність» є станом готового, а «готовий» згідно з довідковою літературою – це той, хто зробив необхідне приготування до чого-небудь; перебуває в стані, близькому до чого-небудь; заздалегідь продуманий, складений, підготовлений; набув досвіду, уже склався, досяг високої майстерності [37, с. 257]. Готовність індивіда до професійної діяльності досліджували такі учені: А.А. Бевз,

А.В. Демченко, К.В. Касярум, Л.В. Кондрашова, С.Д. Максименко, М.В. Москальов, Г.В. Непіна, О.М. Пелех, О.М. Скоробогат, Б.О. Сосновський, В.В. Ягупов та ін.

З точки зору педагогічної науки є кілька підходів стосовно дослідження проблеми готовності особистості до професійної діяльності:

креативний (Л.В. Кондрашова, О.В. Хутренко, В.В. Ягупов та ін.) – готовність до фахової діяльності означає здатність до творчості, фахову майстерність як творчість;

персоналістичний (М.І. Лазарєв, М.В. Москальов, О.М. Пехота та ін.) – готовність до професійної діяльності виражається через певні вимоги до особистості фахівця, а також через сукупність його компетентностей;

культурологічний (Г.П. Васянович, Е.Г. Муртазієв, Т.Г. Чикалова, О.М. Шевченко, В.В. Ягупов та ін.) – готовність до професійної діяльності проявляється через рівень сформованості професійної культури.

Крім цього, є змішаний підхід (Ю.А. Галімов, Н.Є. Мойсенюк, С.А. Мул, І.П. Сірак та ін.), який поєднує різні вищезазначені підходи. Своєю чергою, різні підходи стосовно аналізу сутності готовності зумовлюють варіативність її визначень. Під час моніторингу спеціальної науково-методичної літератури зустрічається низка трактувань поняття «готовність особистості до професійної діяльності» (табл. 2).

Службово-бойова діяльність військовослужбовців НГУ у порівнянні з іншими видами професійної діяльності має свої відмінності. Тому доцільно використовувати поняття «готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням». Слід також зауважити, що багато авторів, представлених у табл. 2, звертають увагу на фізичну готовність до професійної діяльності, але не розкриваються необхідні засоби фізичної підготовки (фізичні вправи, спеціальні комплекси функціональної підготовки, тренажери, сучасні технічні засоби навчання) для її досягнення, що підкреслює актуальність обраного напрямку дослідження. Трактування поняття «готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням» наведено у табл. 3.

Таким чином, поняття «готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням» доцільно вважати похідним від поняття «готовність особистості до професійної діяльності».

Моніторинг науково-методичної та спеціальної літератури свідчить про те, що запропоновані визначення збігаються з висновками і науковими теоріями таких провідних учених, як А.В. Балендр, В.В. Вишньовський, А.О. Деркач, А.А. Ісаєв, І.В. Платонов, Є.С. Романова, О.О. Старчук, В.Л. Уліч, що готовність є особистісним утворенням, проте воно не є стійким (В.Л. Уліч) і залежить від потреб та можливостей особистості, які можуть змінюватись.

Таблиця 2

Трактування поняття «готовність особистості до професійної діяльності»

№ з/п	Автор	Визначення поняття «готовність особистості до професійної діяльності»
1.	А.А. Бевз	«певний ступінь відповідності змісту і стану психіки, фізичного здоров'я, якостей вимогам діяльності»
2.	А.В. Демченко	«цілісне особистісне динамічне утворення, набуте в результаті спеціального навчання, що включає у свою структуру взаємопов'язані елементи – науково-теоретичний, практичний і психологічний»
3.	Л.М. Карамушка	«комплекс взаємопов'язаних і взаємозумовлених психологічних якостей, які забезпечують ефективність професійної діяльності»
4.	Г.Т. Кловак	«фахова компетентність, яку характеризують сукупність взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, відповідних знань, умінь і навичок»
5.	Г.М. Коджаспірова	«складна динамічна система, що містить інтелектуальні, емоційні, вольові, мотиваційні сторони психіки»
6.	А.В. Кондрашова	«інтегральне поняття, що характеризується складною, динамічною структурою взаємопов'язаних особистісних компонентів – професійною спрямованістю, здатністю до самооцінки праці, потреби у професійному зростанні»
7.	М.А. Котик	«стійкі якості індивіда і ситуативного фактору трудового завдання»
8.	Л.М. Кузнецов	«цілісний прояв особистості, що включає знання предмета, методів роботи, професійну майстерність, комунікативні вміння, високу суспільно-політичну спрямованість, загальні та спеціальні здібності тощо»
9.	С.Д. Максименко, О.М. Пелех	«цілеспрямований прояв особистості, який включає погляди, переконання, знання, звички, уміння, ставлення, мотиви, вольові та інтелектуальні якості, почуття установки; її становлення відбувається впродовж моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки і є результатом усебічного особистісного розвитку особистості з урахуванням вимог, зумовлених особливостями професії»
10.	Г.В. Непіна	«якість особистості, в якій виражено її прихильність до здійснення діяльності, а також ступінь засвоєння нею елементів, відповідного соціального досвіду і здатність використовувати цей досвід у професійній діяльності; готовність може являти собою наведену єдність елементів – мотиваційна готовність, теоретична готовність, практична готовність»
11.	Б.О. Сосновський	«ієрархізована система професійно важливих якостей і властивостей особистості, необхідних і психологічно достатніх для ефективної професійної діяльності»

Трактування поняття «готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням»

№ з/п	Автор	Визначення поняття «готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням»
1.	А.В. Балендр	«інтегроване утворення, що включає в себе сукупність конфліктологічних знань, умінь і навичок професійної діяльності, а також необхідних особистісних якостей, які дають змогу попереджати міжособистісні зіткнення в різних ситуаціях оперативної-службової діяльності та належним чином організувати діяльність підлеглого особового складу»
2.	О. Бойко	«складне динамічне психічне утворення, що виражає сукупність інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, операційно-управлінських і вольових складників його психіки в їх співвідношенні із зовнішніми умовами та управлінськими завданнями та включає взаємодію і взаємовплив мотиваційного, емоційно-вольового, орієнтаційно-мобілізаційного, пізнавально-оцінювального, операційно-управлінського та інтелектуального компонентів»
3.	Є.І. Брижатиї	«фундаментальна умова успішного виконання майбутньої діяльності, яка містить: наявність відповідного рівня фізичної підготовки, емоційно-вольової стійкості, сформованості і розвиненості необхідних професійних якостей, творчий характер, мотивацію, професійні риси сприйняття, саморегуляцію, професійне мислення, прагнення до досягнення вищого результату, самооцінку, особисті знання і досвід, створення оптимальних умов для майбутньої діяльності»
4.	М.І. Дьяченко, Л.А. Кандибович	«цілеспрямований вияв особистості, що містить її переконання погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові й інтелектуальні якості, знання, навички, уміння, установки, налаштованість на певну поведінку»
5.	О.О. Михайлишин	«особисте утворення, що передбачає наявність у випускника гностичних, конструктивних, організаційно-торських і комунікативних умінь, що забезпечують подальшу професійну діяльність»
6.	М.П. Недбай	«структурна інтеграція професійно важливих якостей особистості, знань, умінь та навичок щодо загальнонаукових основ сучасної техніки, формування яких відбувається під час навчально-виховного процесу у ВВНЗ»
7.	Е.М. Сивохоп	«інтегративна особистісна властивість курсанта, що характеризується наявністю системи знань і сформованих умінь, самосвідомості, переконаності в особистій значущості самовдосконалення»
8.	О.О. Старчук	«професійно-особистісне новоутворення майбутнього військового фахівця, що формується у процесі фізичної підготовки, забезпечує змогу сформувати у майбутніх офіцерів ситуацію успіху і реалізувати її у процесі професійного становлення й самовдосконалення під час військової служби»

Заслуговує на увагу те, що готовність є компетентністю (Г.Т. Кловак). Крім того, готовність залежить від сформованих компетентностей особистості, які необхідні для успішної діяльності (С.О. Кубіцький).

Певним чином, якщо точиться дискусія стосовно готовності здобувачів освіти до майбутньої діяльності, то в процесі її формування важливу роль відіграє педагогічний вплив (О.А. Абдуліна, О.П. Демченко, Л.В. Долинська, В.А. Крутецький, Н.В. Кузьміна, С.Д. Максименко, М.П. Недбай, О.М. Пелех, О.О. Старчук, Т.С. Яценко). Важливим є те, що готовність особистості може бути сформована лише за умови, що вона має чітке уявлення про зміст та структуру діяльності і її якості та сформовані компетентності будуть відповідати вимогам цієї діяльності (А.В. Балендр, А.А. Бевз, О.Д. Богданюк, М.С. Головань, Л.М. Карамушка, М.М. Карпенко, Г.Т. Кловак, С.О. Кубіцький, С.Д. Максименко, М.П. Недбай, О.М. Пелех, Ю.В. Пономаренко, І.В. Родигіна, О.О. Старчук, С.Є. Трубочова, М.А. Тищенко, В.Л. Уліч).

Відповідно до вищевикладеного, пропонуємо таке визначення поняття «готовність майбутнього офіцера НГУ до виконання завдань за призначенням»: це особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у військовослужбовця готовності до захисту України, до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової

діяльності та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності та вимог цієї діяльності до рівня спеціальної фізичної підготовленості і психофізіологічного стану, сформованих компетентностей військово-професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ним у процесі розвитку можливостями та потребами.

Під час дослідження структури готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначення встановлено, що до основних структурних елементів готовності військовослужбовців В.В. Ягупов [38] зараховує такі: мотиваційний – прагнення подолання труднощів майбутнього бою та розуміння необхідності їх подолання, оцінювання своїх можливостей щодо управління психічними станами та діями на основі накопиченого досвіду; пізнавальний – забезпечується необхідним об'ємом певної інформації, який потрібен для цілеспрямованої діяльності в екстремальних умовах бойових дій; емоційний – переживання почуття впевненості чи сумніву у своїй готовності до подолання труднощів сучасного бою, уміння керувати своїми емоційно-вольовими процесами в екстремальних умовах; вольовий – забезпечує військово-службовцям можливість подолання труднощів бойових дій.

Аналіз досліджень із проблеми формування готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням (професійної діяльно-

Таблиця 4

Аналіз виділення компонентів у структурі готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням (професійної діяльності)

Учений	Компонент			
	I компонент	II компонент	III компонент	IV компонент
А.В. Балендр	мотиваційно-вольовий	пізнавально-операційний	прогностично-творчий	
О.В. Бойко	мотиваційний	ціннісний	пізнавальний	діяльнісний, особистісний
А.В. Галімов	ціннісно-орієнтаційний	інформаційно-змістовий	діяльнісно-технологічний	узагальнено-прогностичний
С.О. Кубіцький	ціннісно-мотиваційний	когнітивний	практичний	оцінний
І.І. Маріонда	змістово-цільовий	мотиваційний	організаційно-діяльнісний	контрольно-регульований
Я.В. Павлов	мотиваційний	змістовий	аналітико-оцінний	
А.С. Сіцінський	мотиваційний	когнітивний	операціональний	емоційно-вольовий
О.О. Старчук	особистісно-мотиваційний	змістово-діяльнісний	оцінно-рефлексивний	
Р.С. Троцький	мотиваційно-ціннісний	понятійно-змістовий	операційно-діяльнісний	емоційно-вольовий
Д.В. Швець	мотиваційний	когнітивний	діяльнісний	рефлексивний

сті) дає змогу виділити в її структурі низку компонентів, які є спільними (табл. 4).

Відповідно до вищевикладеного вважаємо, що структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням містить такі компоненти:

- мотиваційний – розуміння труднощів службово-бойової діяльності та їх подолання, оцінювання своїх можливостей стосовно управління психічним та фізичним станом;

- базовий – формування необхідного початкового рівня фізичної підготовленості;

- функціональний – формування та розвиток необхідних компетентностей, які потрібні для виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності;

- прикладний – забезпечення розвитку військово-професійних рухових дій засобами спеціальної фізичної підготовки та засобами різних форм фізичної підготовки;

- стресостійкий – формування високої психологічної стійкості військово-службовців до несприятливих факторів службово-бойової діяльності.

Висновки і пропозиції. На підставі проведеного теоретико-методологічного аналізу з цієї проблематики визначено сутність готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки – особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у військовослужбовця готовності до захисту України, до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності та вимог цієї діяльності до рівня спеціальної фізичної підготовленості і психофізіологічного стану, сформованих компетентностей військово-професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ним у процесі розвитку можливостями та потребами, а також структуру такої готовності за

мотиваційним, функціональним, прикладним та стресостійким компонентами.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі передбачають визначення підходів, принципів, форм, методів та засобів (технічних засобів навчання), які доцільно застосувати під час практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки в системі професійної освіти, задля формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про Національну гвардію». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 17. Ст. 594. Ст. 1. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/876-18> (Дата звернення: 20.04.2019).
2. Руснак І.С. Методологічні засади створення інтегрованої навчально-тренувальної системи оперативної та бойової підготовки військ / І.С. Руснак, В.Л. Шевченко, Ю.І. Артемов. *Наука і оборона*. 2002. № 2. С. 29–35.
3. Бойова підготовка : Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0 (Дата звернення: 20.04.2019).
4. Інструкція з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України [Текст]: інстр. / Лещеня С.В., Орленко І.П., Мелешко А.О., Забродський С.С. Під заг. ред. засл. працівника фізичн. культури і спорту України – О.Н. Мальцева. Київ : ГУ НГУ, 2014. 140 с.
5. Удосконалення методичної підготовленості майбутніх офіцерів Національної гвардії України в системі фізичного виховання [Текст] / О.В. Хацаюк, О.А. Гаркавий, Ю.К. Белошенко, К.В. Ананченко. *Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України у контексті*

- інтеграції до європейського освітнього простору». 2018. № 6. Кн. 2. Том IV (82). Київ: Гнозис, 2018. № 1. С. 347–360.*
6. Камаев О.И. Оптимизация соотношения физической и методической подготовки курсантов командного факультета Академии внутренних войск МВД Украины / Камаев О.И., Пилипец А.В., Белошенко Ю.К. *Физическое воспитание студентов* : сборник науч. тр. / под. ред. Ермакова С.С. Харьков, 2011. № 2. С. 47–49.
 7. Хацаюк О.В. Удосконалення техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України із використанням сучасних технічних засобів навчання. Шифр «Модель – РБ». наук. дослід. роб / О.В. Хацаюк, Д.О. Каратаєва. Харків : АВВ МВС України, 2008. 135 с.
 8. Спеціальна фізична підготовка військовослужбовців внутрішніх військ МВС України : Навч. посібник / О.В. Хацаюк. Харків : Акад. ВВ МВС України, 2011. 180 с.
 9. Хацаюк О.В. Організація фізичної підготовки у навчальних закладах НГУ : навч. посібник / О.А. Гаркавий, А.В. Стаднік, К.В. Ананченко. Харків : НАНГУ, 2018. 260 с.
 10. Артем'єв В.О., Ярещенко О.А., Сергієнко В.В. Спеціальна фізична підготовка працівників ОВС України : Підручник. Харків : Харків юридичний, 2011. 256 с.
 11. Організація та методика проведення навчальних занять з фізичного виховання та методики фізичної підготовки (прискорене пересування, подолання перешкод, рукопашний бій) [Текст] : навч. посібник / А.В. Турчинов, О.В. Пилипец, Ю.К. Белошенко, Р.І. Любич. Харків : НАНГУ, 2018. 125 с.
 12. Організація та методика проведення навчальних занять з військово-прикладного плавання [Текст] : навч. посібник / Р.І. Любич, Ю.К. Белошенко, С.Я. Гунбіна. Харків : НАНГУ, 2018. 86 с.
 13. Закорко І.П. Спеціальна фізична підготовка у вищих навчальних закладах МВС України з урахуванням індивідуальних особливостей моторики курсантів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ., 2001. 20 с.
 14. Кубіцький С.О. Система оцінювання готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Центр. ін.-т після диплом. Пед. освіти АПН України. Київ, 2001. 20 с.
 15. Лушак А.Р. Оптимізація психофізичної підготовки курсантів вищих закладів освіти МВС України : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Львівський державний інститут фізичної культури. Львів, 2001. 20 с.
 16. Зарічанський О.А. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації МВС України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.04.00 / Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2002. 20 с.
 17. Сіцінський А.С. Формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності засобами інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02 / Нац. акад. Прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельниц., 2002. 19 с.
 18. Сергієнко Ю.П. Спеціальна фізична підготовка у системі професійного навчання фахівців податкової міліції : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Харківська державна академія фізичної культури. Харків, 2005. 17 с.
 19. Антошків Ю.М. Вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МНС України : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Львівський державний університет фізичної культури. Львів, 2006. 23 с.
 20. Богданюк О.Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельниц., 2007. 20 с.
 21. Уліч В.Л. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельниц., 2007. 20 с.
 22. Ярещенко О.А. Обґрунтування змісту і організації спеціальної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Харківська державна академія фізичної культури. Харків, 2008. 20 с.
 23. Маріонда І.І. Професійно-особистісна фізична підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельниц., 2011. 23 с.
 24. Старчук О.О. Методика формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Нац. акад. Держ. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельниц., 2011. 20 с.
 25. Божко С.А. Технологія формування професійно значущих умінь майбутніх офіцерів в процесі спеціальної фізичної підготовки : авто-

- реф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ДВНЗ «Переяслав – Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди». Переяслав Хмельницький, 2013. 21 с.
26. Романчук С.В. Теоретико-методологічні засади фізичної підготовки курсантів військових навчальних закладів сухопутних військ Збройних сил України : автореф. дис. ... докт. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Львівський державний університет фізичної культури. Львів, 2013. 39 с.
27. Ставицький О.М. Теоретичні та методичні засади професійного виховання майбутніх офіцерів – прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / ДЗ «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка». Старобільськ, 2015. 39 с.
28. Мул С.А. Психологія готовності офіцера прикордонника до професійної діяльності : дис. ... докт. психол. наук : 19.00.01 / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2016. 539 с.
29. Волошин В.Д. Формування умінь застосування спеціальних засобів і зброї майбутніми офіцерами-прикордонниками у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельниц., 2018. 20 с.
30. Хацаюк О.В. Робоча програма навчальної дисципліни ЦПП 14 «Спеціальна фізична підготовка» для підготовки майбутніх офіцерів НГУ галузі знань: 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону (спеціалізація: «Службово-бойове застосування підрозділів спеціального призначення НГУ», «Службово-бойове застосування підрозділів НГУ»); Національна академія Національної гвардії України. Херсон : НАНГУ, 2018. 44 с.
31. Бизин В.П. Технические средства обучения двигательным действиям [Текст] : научн. пособие / В.П. Бизин, Д.А. Миргород, А.В. Хацаюк. Берлин (Германия). : Lambert Academic Publishing, 2014. С. 36–42.
32. Хацаюк О.В., Каратаєва Д.О. Удосконалення техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України із використанням сучасних технічних засобів навчання. Молода спортивна наука України : Збірник наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 11: У 4-х т. Львів : НВФ «Українські технології», 2007. Т. 1. – 327.
33. Розробка техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України в системі спеціальної фізичної підготовки [Текст] / О.А. Моргунов, О.А. Ярещенко, О.В. Хацаюк, Ю.К. Белошенко. *Честь і закон*. 2018. № 4 (67). С. 67–74.
34. Хацаюк О.В. Удосконалення техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України із використанням GPRS технології. *Вісник ЧДПУ ім. Т.Г.Шевченка*. Вип. 54. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт : збірник. Чернівці : ЧДПУ, 2008. С. 326–331.
35. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / О.М. Шмаков. 5-те вид., переробл. і доповн. Харків : Акад. ВВ МВС України, 2009. 518 с.
36. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2006. 542 с.
37. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ Перун, 2004. 1440 с.
38. Ягупов В.В. Педагогіка : [навчальний посібник для студентів]. Київ : Либідь, 2003. 560 с.

Khatsaiuk O. The essence and structure of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to perform the tasks by appointment by means of special physical training

In the article on the basis of the theoretical and methodological analysis the essence of the readiness of the future officers of the National Guard of Ukraine to fulfill the tasks by appointment by means of special physical training is determined. As a result of the monitoring of scientific and methodological and special literature, own experience of military service in the units of special purpose, long pedagogical experience, it is established that a high level of special physical preparedness of the military personnel reliably ensures their fulfillment of tasks by appointment in different conditions of combat service. Therefore, it is important to train future officers of the National Guard of Ukraine (NGU) who will further train their subordinate personnel to perform the tasks assigned to the NGU. The use of the latest pedagogical technologies, techniques with modern technical means of training during practical training in special physical training and other forms of physical training with National Academy of National Guard of Ukraine cadets during their professional formation – will provide them with the necessary level of readiness to perform the tasks on purpose.

Taking into account the results of scientific researches of the leading specialists of this field, it is possible to modernize the training program of future NGU officers in Special Physical Training. The analysis of the interpretation of the concepts: “readiness of the person for professional activity” and “readiness of future officers to perform assignments on purpose” allowed to formulate the definition of “readiness of a future NGU officer to perform assignments”. In addition, the structure of future NGU officers’ readiness for the assignment was determined, which includes the following components: motivational, basis; functional; applied; stress

resistant. Prospects for further exploration in this area include identifying approaches, principles, forms, methods and means (technical training tools) that are appropriate to apply in the course of special physical training in the vocational education system, to formulate the readiness of future NGU officers to complete their assignments based on your combat experience.

Key words: *readiness, functional readiness, future officers, tasks on purpose, special physical training, combat service, combat training, pedagogical conditions, modern technical means of training, qualification degrees.*